

LAPIN OSUUSPANKKIEN RAHASTO

Osuuskassoista verkkopankkeihin

Rahasto perustuu Lapin Osuuspankkiliitto ry:n lahjoitukseen vuonna 2002. Se tukee Lapin kulttuuria ja taloudellisen kehitystä jakamalla apurahoja sekä mahdollisesti muulla erikseen päätettävällä tavalla.

Osuustoimintaliike syntyi maatalousväestön yhteistoiminnan perinteestä. Teollistuvan Englannin työväestön keskuudessa syntyivät ensimmäiset osuuskauppa- ja kulusuoskunnat 1840-luvulla, ja vuosisadan lopulla osuustoimintaliike oli levinnyt myös autonomiseen Suomeen.

Kemijärvellä syntynyt Hannes Gebhardt oli asiassa keskeisessä roolissa: hän oli mm.

perustamassa osuustoiminnan keskusjärjestöä Pellervoa vuonna 1899.

Vuonna 1901 säädettiin osuustointalaki, ja vuosisadan alussa syntyivät myös ensimmäiset osuustoimintaan perustuvat rahalaitokset: Osuuskassojen keskuslainarahasto Oy aloitti toimintansa vuonna 1902, ja pian tämän jälkeen perustettiin ensimmäiset paikallisosuuskassat.

Lapin ensimmäiset osuuskassat aloittivat toimintansa vuonna 1903 Kolarissa ja Ala-Kemissä. 1920-luku oli voimakkaan kasvun aikaa: silloin Lapissa toimi enimmillään 63 kassaa; vuonna 1930 sellainen toimi lähes jokaisessa Lapin pitäjässä. Heikentyneiden talousnäkymien vuoksi osuuskassojen määrä laski 1930-luvulla, kun kassoja yhdistettiin ja lakkautettiin. Sodan jälkeen kassojen määrä väheni yhä, mutta jäsenmäärä nousi: vuonna 1969 jäseniä oli Lapissa 18 000. Pääosa luotoista meni luonnollisesti maatalouden edistämiseen, jälleenrakentamiskauden aikana myös asutustilojen tarpeisiin. Teollistumisen myötä rahoituksen painopiste muuttui. Osuuskassoilla oli merkittävä rooli rahatalouden vakiinnuttamisessa Lappiin, ja 1960-luvun lopulla kassat olivat maakunnan suurin rahalaitos. Vuonna 1970 säädetyn osuuspankkilain myötä osuuskassat muuttuivat osuuspankeiksi ja OKO:sta tuli Osuuspankkien Keskuspankki

Posion Osuuspankin toimitalo 1950-luvulla.

Oy. Lapissa suuri osa osuuskassoista yhdistyi Pohjolan Osuuspankiksi, ja samalla tapahtui joukko pienempiä fuusioita. Vuosikymmenen puoliväliin mennessä osuuspankkitoiminta oli keskittynyt seitsemän osuuspankin ja niiden sivukonttorien käsiin.

Pankkitoiminta oli säänneltyä 1980-luvun lopulle asti, jolloin rajoituksia alettiin muuttuneessa markkinatilanteessa purkaa. Kilpailu pankkien kesken kiristyi, ja nopea muutos johti ajoittain hallitsemattomaan luotonantoon. Ylikuumenemista seurasi lama, jonka vaikutukset olivat Lapissakin raskaat. Pankeista parhaiten selviytyivät ne, jotka olivat keskittyneet peruspankkitoimintaan. Lapin Osuuspankit liittyivät melko yksimielisinä Osuuspankkikeskukseen, joka perustettiin 1990-luvun lopulla. Väestön vähenemisestä huolimatta Lapin Osuuspankit ovat säilyttäneet muita kattavamman konttoriverkoston. Uudet sähköiset palvelut ovat osaltaan täydentäneet palvelua, ja maakunnan myönteinen kehitys osuustoimintahengessä on yhä keskeisellä sijalla.

Osuuskunta Sigillum/Markus Kivistö

Lapin rahasto perustettiin vuonna 1954, jolloin se kuului Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan rahastojen kanssa yhteiseen Pohjois-Suomen rahastoon. Vuonna 1968 Lapin rahastosta tuli oma rahastonsa. Se on yksi Suomen Kulttuurirahaston seitsemästätoista maakuntarahastosta ja tukee oman maakunnan alueella tehtävää kulttuurityötä ja tieteellistä tutkimusta jakamalla apurahoja ja palkintoja kerran vuodessa. Lisätietoa www.skr.fi/la.